

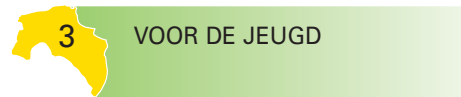
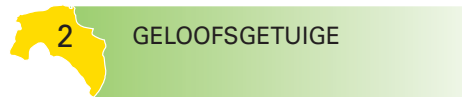

Protestantse Kerkbode

van / voor alle gemeenten van de Protestantse Kerk Nederland in de provincie Groningen.

Voortzetting van de Groninger Kerkbode.

Uitgave: Luinstra Uitgeverij b.v. - Veldstreek 15 - 9354 VA Zevenhuizen

WIE IS JEZUS?

Henk Pol

Dat lijkt een overbodige vraag, vooral in een kerkblad. Wie zou niet weten wie Jezus is? De kerkelijke geloofsleer heeft de eeuwen door die vraag beantwoord. Maar daar begint juist de relevantie ervan. Want deze vraag wordt steeds verschillend beantwoord. Albert Schweitzer (de dokter van Lambarene) schreef een boek over het onderzoek naar het leven van Jezus. Het merkwaardige was, zo schreef hij, dat het beeld dat van Jezus geschetst werd kenmerken had van het beeld dat de schrijver over Jezus had. Kortom de geschetste Jezus leek een beetje op de schrijver zelf. Daarom lijkt het zinnig na te denken over de vraag boven dit artikel.

Een onderscheid

Binnen de nieuwtestamentische wetenschap wordt onderscheiden tussen wie Jezus is en wie Jezus was. Het lijkt alsof in de geschiedenis de pendule beweegt tussen deze twee vragen. Wie Jezus was, lijkt te duiden op reconstructie van het verleden. In voorbije eeuwen ontdekten men vanuit deze vraagstelling dat waarschijnlijk het Marcus-evangelie het oudste evangelie was. Ten onrechte volgde de conclusie dat het in dit evangelie geschetste beeld het dichtst bij de historische Jezus kwam.

Wie alle nadruk legt op wie Jezus is, bekommert zich minder om historische reconstructies. Men stelt zich de vraag welke betekenis Jezus voor de gelovige vandaag heeft.

De historische Jezus

Om de historische Jezus te ontmoeten gaat men terug in de tijd. De eerste drie evangeliën (de synoptische (= met één blik) worden minutieus vergeleken. Overeenkomsten kunnen breed uitgemeten worden (b.v. Jezus' intocht in Jeruzalem, aan het begin van de Goede Week). Maar wat doe je met de verschillen (b.v. hoe over de geboorte van Jezus gesproken wordt)? De verschillen mag je niet wegpoetsen, harmoniseren. Soms zijn die verschillen zo groot dat je voor de ene versie of de andere moet kiezen (zat er één blinde aan de poort, naar Lucas 18, heette hij Bartimeüs, naar Markus 10, of betrof het twee blinden, naar Mattheüs 20). Bij de reconstructie Jezus' leven kun je ook gebruik maken van buitenbijbelse bronnen. Het evangelie volgens Thomas uit de in 1945 gevonden Nag Hammadi geschriften biedt spreuken van Jezus die wij niet in die vorm kennen uit de Bijbelse evangeliën. De joodse geschiedschrijver Flavius Josefus, die soms aan Jezus lijkt te refereren, geeft een beeld van de eerste eeuw van onze jaartelling, waardoor wij een nauwkeuriger beeld krijgen van de leefwereld van Jezus. Nauwkeurig onderzoek en een doeltreffende interpretatie levert een mogelijk betrouwbaar Jezusbeeld op. Wij krijgen zicht op een joodse Jezus. Dientengevolge kunnen wij de evangeliën met joodse ogen lezen. Theologisch is het winst dat zo het gesprek met het jodendom mogelijk wordt. Jezus is immers een jood. Hij is een zoon van het oude volk. Ook de oudtestamentische geschriften kun je lezen met het oog op deze Jezus. En de vraag stellen welke joodse beelden en opvattingen bij Jezus horen. Vervolgens kan Jezus voorgaan en de gelovige navolgen. Als Jezus het Koninkrijk Gods verkondigt, dan kan de gelovige zijn leven leiden binnen de contouren van dat Koninkrijk.

De verkondigde Christus

Bij het evangelie naar Johannes lijkt het op het eerste gezicht om iets anders te gaan. Een hemelse glans glijdt over het gewone leven: een hemel op aarde. De Jezus die getekend wordt naar Johannes 1 lijkt minder aards: meer Christus dan Jezus de timmerman uit Nazaret. Dit lijkt nog meer aanwezig bij Paulus. Paulus verkondigt de Christus. Voor een geboorteverhaal en voor het leven van Jezus heeft Paulus geen belangstelling. De Christus die Paulus verkondigt vindt zijn legitimatie in de opstanding (Romeinen 1: 1 – 4). Bij Paulus is sprake van wie Jezus is, namelijk de Christus. Alle nadruk valt op het heden: wie is Jezus voor de gelovige vandaag? De geloofsleer van de Kerk heeft de eeuwen door Johannes en Paulus als uitgangspunt genomen. De dogmata van de kerk reflecteren met name op het gebodene bij Johannes en Paulus. Zij doordenken dit vanuit de filosofische mode van de dag. In de leer van de kerk werd zodoende maar al te vaak de historische werkelijkheid van Jezus als vanzelfsprekend beschouwd.

En verder...

Vandaag lijkt er een hang te zijn naar de zoektocht naar wie Jezus was. Jezus-boeken zijn populair. Graag gaan gelovigen en theologen te rade bij joodse uitleggers. Het leerhuis is geen vreemd fenomeen.

De vraag wordt klemmend of dit op gespannen voet staat met de Christus die de kerk verkondigt en belijdt. Sommigen onder ons laten bewust de kerkleer links liggen. Immers Jezus is inspirerend. Anderen laten beide beelden min of meer los naast elkaar staan. Op een bepaalde manier heeft de kerk van alle eeuwen dat ook gedaan. Toen de oude kerk in het licht van een (neoplatonische) filosofie tegenover antieke religies Jezus in een dogma vatte als Zoon van God en Zoon des mensen (Concilie van Chalcedon 451) liet men die twee tamelijk los naast elkaar staan. Vier keer werd gezegd hoe het niet zat (de vier ontkenningen in het dogma) zonder te zeggen hoe het wél zat.

Iets anders dan de vraag die ons bezighoudt, maar wel vergelijkbaar. Wanneer wij Jezus ter sprake brengen in het licht van het evangelie dan vertellen wij het verhaal van de man van Nazaret, die het Koninkrijk van God verkondigde. Dan zeggen wij wie Jezus was. Wij zeggen daarbij dat zijn leven doorzichtig werd tot op God, zonder te zeggen hoe dat precies zit. Wie zou dat geheim kunnen doorgronden en verwoorden? Wij kunnen alleen maar het verhaal vertellen zodat God in onze wereld oplicht. Dit verhaal zegt wie Jezus was met het oog op wie Jezus is.

Henk Pol (Zuidhorn) is emeritus predikant; hij is lid van het redactieteam

